

תורה ממרום - פרשת ויגש

בס"ד

מיהו יהודי?

מאת: עזרא מרום

ידוע לנו נקראים "יהודים" ע"ש יהודה. נשאלת השאלה: מדוע נבחר דווקא יהודה שניקרא על שמו? מדוע שלא ניקרא ע"ש האבות הקדושים ובמקום יהודים ניקרא: אברהמי, יצחקי או יעקובי?
נתבונן בתכונות של יהודה ונלמד מה נדרש מיהודי כדי שיהיה ראוי להיות ממשיך של יהודה שממנו יצאה מלכות בית דוד וממנו עתיד להיות המשיח!

1. לדעת לומר "תודה" (יהודה=להודות)

לאה קראה ליהודה בשם זה כי אמרה: "הפעם אודה את ד'". לפי הגמ' במגילה ו' לאה היתה הראשונה שהודתה לד'. יהודי נדרש כל הזמן להודות לד'. כך אומרים ב"נשמת כל חי": "ואילו פינו מלא שירה כים ולשוננו רינה כהמון גליו אין לנו מספיקים להודות ולהלל לשמך הגדול".

תכונה זו של הכרת הטוב ואמירת תודה מודגשת מאוד בתפילות. מיד כאשר יהודי מתעורר משנתו הוא אומר: "מודה אני לפניך". בתפילת שמונה-עשרה אנחנו אומרים "מודים אנחנו לך", "כי לך נאה להודות". בברכת המזון אנו אומרים: "נודה לך ד' אלוקינו", "על הכל...אנחנו מודים לך".
יהודי צריך לדעת להודות גם לבני אדם כי "מי שלא מכיר בטובתו של חברו סופו שלא יכיר בטובתו של מקום(הקב"ה)" כמאמר הגמרא בסוטה. זאת לומדים מפרעה: "ויקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף" ואחר כך הוא אומר "לא ידעתי את ד'". על-כן מי ששואל מה שלומך מן הראוי לענות לו: "תודה לא-ל ותודה לשואל". אגב, ב"מודה אני" יש 12 מילים שדורשות 12 שניות לאמירתן. דבר זה תואם להמלצת הנוירולוגים על שהייה בת 12 שניות בין מצב שכיבה למצב עמידה בבוקר כדי לא לגרום לשינוי פתאומי בלחץ הדם ובעקבותיו איבוד ההכרה.
הכרת הטוב אנו נוכל ללמוד מ...התרנגול. כשתרנגול שותה מים, הוא מתכופף שותה טיפה ומרים את הראש למעלה, ושוב חוזר על אותו תהליך על כל טיפה וטיפה. כאילו הוא אומר: "מודה לך אני ד' על כל טיפה וטיפה!". זו גם אחת הסיבות שמתחילים את ברכות השחר בברכת הנותן לשכוי (=תרנגול) בינה, כי זו צמודה לברכת מודה אני!

2. לדעת להודות בטעות (יהודה= הודאה)

כשרצו לשרוף את תמר, יהודה אמר: "צדקה ממני" והודה במעשיו. זו התכונה הנדרשת מיהודי. כך אנו אומרים בתפילת השחר: "לעולם יהא אדם ירא שמים ומודה על האמת". כמעט בכל מסמך רשמי רשומות האותיות: ט.ל.ח. שפירושן: "טעות לעולם חוזרת". היכולת לומר: "סליחה, טעיתי" מעידה על גבורה נפשית!

3. "כל ישראל ערבים זה לזה"

כלל זה נלמד מיהודה שאמר ליעקב בקשר לבנימין: "אנוכי אערבנו, מידי תבקשנו". וליוסף הוא אומר: "כי עבדך ערב את הנער ויהי עבד לאדוני תחת הנער". זו לא ערבות כספית אלא ערבות של נפש תחת נפש וגוף תחת גוף. יהודי צריך לשמוח בשמחת חברו ולהשתתף בצער, שהרי עם ישראל נמשל כגוף אחד בעל איברים הרבה. כשאיבר אחד קואב כל הגוף קואב! .

4. שילוב תכונות של גור-אריה

חמישה מבניו של יעקב נמשלו לחיות: בנימין-זאב, יששכר-חמור, דן-נחש, נפתלי-אילה ויהודה גור-אריה. מדוע לא נקרא יהודה ע"ש האריה הבוגר אלא ע"ש בנו הצעיר גור אריה? כבר חז"ל עמדו על כך במדרש ואמרו: "מלמד שנתן לו גבורה של ארי וחוצפתו של גור".

2 סוגים של אומץ-לב יש באדם: אומץ הבהרות וגבורת הזקנה. האומץ של גיל הנעורים יש בו שאפתנות וחיפוש אתגרים תוך התעלמות מסכנות, זוהי החוצפה בלשון חז"ל. לעומת זאת, גבורת הזיקנה מתבטאת בעשייה מחושבת, זהירה ושקולה בבחינת: "איזהו גיבור? הכובש את יצרו". יהודי צריך לשלב את 2 התכונות: תכונות של הגור והאריה, הנער והזקן, הצעיר והמבוגר המתבטא במרץ נעורים ושאיפה לאתגרים מחד בשילוב עם שיקול הדעת והזהירות של הזקן מאידך.

5. חשיבות הגבורה הרוחנית

לפי המדרש יהודה היה גיבור גדול מבחינה פיזית. יהודי כבן לעם סגולה צריך לסגל לעצמו את מה שנאמר על הקב"ה: "לא בכוחי כי אם ברוחי". הדבר מתבטא גם בחנוכה שבו לא מודגש הניצחון הצבאי, אלא נס פך השמן וההצלה הרוחנית. הפסוק מתהילים קכ"ג "ברוך הגבר אשר יבטח בד'" לא מתייחס לגבורה הפיזית כי אם לגבורה רוחנית. פסוק זה מבטא 3 תכונות המאפיינות את עם ישראל בראשי תיבות המילה "גבר" = ביישנים, רחמנים, גומלי חסדים. (כמאמר הגמרא ביבמות סט: " שלושה סימנים באומה זו: ביישנים, רחמנים וגומלי חסדים").

לסיכום:

יהודי הוא זה שיודע להכיר טובה ולהגיד תודה, מודה בטעויות שעשה, מקיים ערבות הדדית, משלב בין תכונות הגור והאריה ומחשיב את הגבורה הרוחנית.